

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

БРОЈ 17. У Сомбору 1. СЕПТЕМБРА 1880. ГОД. XII.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 1. и 15. у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Дописи и претплата шаљу се : Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

СПРЕМАЈМО СИНОВЕ ЗА УЧИТЕЉЕ И СВЕШТЕНИКЕ !

З а обстанак и напредак народа нашег нуждни су нам у довољном броју ваљано образовани и благонаравни учитељи и свештеници, који ће младеж и одрасле људе настављати и упућивати на прави пут, који ће животом својим за пример врлина народу служити, а науком и просветом, саветима и опоменама народ наш од пронасти чувати и унапређивати.

Где нема доста ваљаних свештеника и учитеља, где се народ у цркви и на дому не светује, а младеж у школи не учи и не васпитава; тамо престаје мир и срећа, правда и поштење, а настаје суровост, покољ и отимачина; тамо је пропаст престол свој поставила !

Ако је то тако, онда са тугом срдца можемо само погледати на нестајање свештенства и на голему оскудицу у учитељству нашем у последње време.

После године 1865. умањен је код нас јако број свештеника услед саборског закључка, с том лепом намером, да се боље снабдевени пароси безбрижно и с већом вољом и љубави на проповедање слова Божијег одају.

Где је било по два и три свештеника, остао је

сада један. Службе се црквене усљед тога неодправљају боље нити уредније ни естетичније него одпре, а проповед слова Божијег чује се сада много ређе него одпре; управо се код нас скоро никада и непроповеда слово Божије!

Богословије се све затворише, и тек после 10 година отвори се једна нова у Карловцима за целу нашу јерархију, из које нам ове године само четири свештеничка кандидата изиђоше. *Четири нова духовна пастира за свих седам дијецеза и на један милион православних душа*, а овамо у самој горњо-карловачкој епархији треба сваке године до 8 нових свештеника, а у целој оностраној јерархији требаће их јамачно више од 20 нових пастира сваке године.

У месту, где живим, има половина становника римске а половина наше вере. Римљани одавде имају сваке године по 10—12 синова својих у богословији, а ми Срби немамо ни једнога, па не само да немамо сада, него од 1854. године до данас немадосмо ни једног свршеног богословца одавде. Тако је и још горе и по други мести; и ако тако остане, скоро ће нам остати црква без свештеника, а народ без службе Божије, без духовне хране и сваке утехе!

Не стојимо боље ни са учитељством. Истина женских приправница за учитељство имамо и одвише, али је то баш зло, што је женских учитељских места мало, а за мешовите и мушке школе траже се свуда већ и због црквенога појања једино мушки учитељи, којих је сваке године све мање. За доказ ваља ми навести, по званичним списима број свршених приправника у учитељској школи Сомборској од године 1871. до данас. — Поменуте године није свршио учитељску школу ни један приправник с тога, што је тада трећи приправнички разред отворен, у који су прешли приправници из другог разреда. Године 1872. изишло је из завода 21, а 1873. године 27 учитељских кандида-

та. Тада их је било највише; то су они, који су ушли с наодом, да ће још за две године учитељску школу свршити моћи. Од тога је времена број мушких приправника знатно опао. Године 1874. је 12, 1875. само 11, 1876. године 13, 1877. само 10, 1878. године 14, прошле године 13, а ове је само 11 мушких приправника оспособљено за учитељство. У Пакрачкој и у Карловачкој учитељској школи било је много мање мушких приправника него у Сомборској. Прва је већ одавна затворена, а у другој добише ове године само два свршена приправника учитељско оспособљење. *И тако у целом оностраном Србству има сада 13 учитељских кандидата, а ко је брижљиво разгледао отворене стечајеве на србска учитељска места у Угарској и у Троједној краљевини, могао се уверити, да има 30—40 упражњених учитељских места у овим крајевима. Осим тога у Далмацији се тражи 8, а у Босни до 10 србских православних учитеља. Са свију страна се обраћају школеке власти наше и комуналне на управу учитељске школе Сомборске са позивом: „Дајте нам учитеља!“ — А учитеља мушких у нас ето нема, и с тога ће јамачно ове јесени више од 30 школа србских остати без учитеља, или ће се мушка учитељска места по невољи да попуне са приправницама, или се морају постављати на комунална учитељска места туђинци, кад Србаља учитеља нема, — а туђинци ће ти децу нашу одрођивати и од вере наше отуђивати, као што се то, на велику штету наше цркве и нашег народа у Хрватској и у Славонији већ у велико чини!*

Многи су узроци, са којих се синови србски слабо одају звању учитељском и свештеничком. Малене учитељске плате, разширење учитељског течаја на три године, укинуће нижих реалака у нашим крајевима, из којих је најбоље ђаке добијала наша учитељска школа, и малене приправничке стипендије, с којима се на крај излазити неможе, јесу узроци што мало при-

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

правника имамо. Неуредно стање у нашим општинама и у свештеничком реду, дуготрајна припрема за ступање у богословију и разширење ове са четвртом годином, а особито *нестајање идеалног полета и ослабљене религиозно-моралног чувства у народу нашем*, узроци су што се малени број ербеких синова свештеничком чину одаје.

Наш народни сабор треба да све ове узроке што пре одклони и да олакша и омили младежи нашој учитељски и свештенички позив. Нека се дакле саборским закључком плате учитељске повисе тако, да најмања учитељска плата буде 400 ф. уз стан, огрев, башту од по јутра земље, и уз пристојну награду за повторну наставу и за појање у цркви; нека се установи петогодишња 10% повишица на редовну учитељску плату; нека се осигура учитељима и њиховим удовицама и сиротама пристојна мировина; нека се по предлогу од управе Сомборске учитељске школе установи просеминар за припрему у учитељску школу у облику више народне или грађанске школе; нека се за ученике ове школе и за приправнике заведе о трошку народних фондова алумнеум у место садањих недовољних малених штипендија; нека се у место новог митрополитског двора, сазида што пре духовно семеиште и у овоме нека богословска младеж добија стан, храну и одело, и чину свештеничком сходно образовање, из прихода манастирских и црквених добара; нека се народни учитељи, који воље и позива к чину свештеничком имају, у богословију примају, и напоследку нека једанпут већ код нас престане свако трвење на пољу црквеносветном и нека се добар ред у општинама и у цркви уведе, па ће јамачно наступити скорим боља времена за цркву и школу нашу, и неће нам богословија и учитељске школе празне бити, а народ без учитеља и свештеника остати.

Али и док се све ово у ред недоведе, нуждна

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

је помоћ, нужно је пожртвовање од стране свештеника и учитеља, од стране народа и саме младежи наше. Сви ми млади и стари, мали и велики треба да се са одушевљењем и самопрегоревањем одамо на службу народу своме, и да помогнемо цркви, школи, себи и своме народу чим можемо и како можемо!

Народни учитељи и свештеници треба пре свега своје синове да спремају за будуће учитеље и свештенике србске, да им из ране младости уливају у срце вољу, љубав и одушевљење за учитељски и свештенички позив, да их уче и васпитавају за службу свога србског народа и свете православне цркве. Осим тога они треба да својим моћним упливом родитеље србске упућују и опомињу да синове своје, што се добро уче и примерно владају, шаљу у богословију и учитељску школу, где ће се за службу народу свом најкориснију, спремати, и као учитељи и свештеници сав живот свој народу свом посветити моћи. Пред очи ваља ставити брижљивим родитељима и то, да се данашњим даном за сваки други позив особито за правнички, иште дуготрајна, веома скупа припрема и велико умно напрезање, под којим тројаким теретом многи је наш младић пре времена у гроб легао, а напротив учитељски приправници и богослови за најкраће време, о мањем трошку и са мањим умним напрезањем на милом свом матерњем језику учећи се, у младим још годинама долазе до сталног ухлеблења и јавне општинске службе, у којој могу својим даровима и способностима цркви и народу служити и породицу своју основати и подизати.

У учитељску школу примају се младићи смерни и благе нарави из четвртог гимназијског, реалног или грађанског разреда (у троједници из осмог разреда грађанске школе) а течај приправнички траје три године, и по томе *млади Србин после седмогодишњег школовања у деветнајстој својој години може ступити у учитељску*

службу, у којој скромно и штедљиво живећи, може народу свом од веће користи бити него ма у којој другој служби.

У Богословију ступају младићи по свршетку осам гимназијалних разреда и уче у њој четири године. То је истина припрема дужа, и за наше околности у многим дијецезама рекао бих претерана, али ипак много краћа него што је припрема правничка, у којој се још ниште практика од више година, и огроман трошак, па при свем том не сљедује свагда стално и извештно ухлеблење. —

Исто тако ваљало би да свештеници, учитељи, адвокати и сви остали наши људи од ушлива својски настоје код имућних и дарежљивих родољуба, да одсада за учитељске и свештеничке приправнике остављају стипендије. *Те су нам задужбине по цркву и народ наш сада много нуждније него све остале!*

А ви млади синови рода србског, који сте се науци посветили! Ако сте доиста ради да живот свој посветите на службу народа свог, уписујте се без оклевања у србску учитељску школу и у богословију; спремајте се за народне вероисповедне учитеље и свештенике србске! То су два поља, на којима вас чека рад најблагословенији а за обстанак и унапређење народа нашег најспасоноснији и најблагодотворнији!— В.

НЕКОЛИКО РЕЧИ КОРОВОЋАМА.

Од године 1871. предаје се на овдашњем приправничком заводу хармоничко појање и певање, и то у I. разреду: наука о теорији и методика хар. појања и основи практичког појања; у II. и III. разреду уче приправници и приправнице св. литургију од К. Станковића и Хајма у мешовитом лику. Осим тога мора сваки учитељски кандидат и кандидаткиња да положи строг испит из теорије и методике хар. појања, мора даље да зна да поји „ноталну појанку“ од Борјановића у 2 гласа, у којој су цела св. Литургија, опело и тропари о празницима. Осим тога морају знати још и „песме за децу“ у 2 гласа од

Топаловића и Цеа. Ово све због тог наводим, да покажем, да сваки онај приправник, који се кроз три године овој лепој вештини љубављу и вољом ода, може да буде способан, да наставља децу у хармоничном појању и певању у два гласа, а ако му околности допуштају и певачки кор да склопи.

Већ од више учитеља, који су сомборску препарандију свршили, добио сам ту радосну вест, да су основали певачку дружину и да су певаче за доста кратко време литургију од Станковића у 4 гласа научили, а на више места приређивали су и беседе и сѣла. То ме побуђује да у кратко коровође обавестим, на који начин треба при учењу кора да поступају.

Коровођа, који хоће какав кор са певачима да научи, мора прво сам коректно да проучи песму, особито она потежа места у песми. Он ће најпре текст песме најљиво да прочита и промислиће, какав је садржај, јер текст има велик утилив на песму и њен темпо (покрет). Тако н. пр. текст збора „Падајте браћо“ и „У бој“ не може се певати мирно, него живо, ватрено, са одушевљењем, текст других песама опет захтева, да се певају мирно и свечано. Код песама за децу од Топаловића захтева текст прве песме „Завет“, да се пева мирно свечано, а на против „Хеј ковачу“ живо и ватрено. Тако би могао још више примера да наводим за потврду оном, што напред рекох. Кад коровођа зна садржај песме, онда нека за себе означи сва тежа места и нека певаче на иста упозори, даље нека пази, где је означено: forte, piano, crescendo, decrescendo, ritartando и т. д. Ови знаци играју како у свирци тако и у певању велику улогу. И најлепша песма, кад се пева без обзира на све знаке, не постигне онаки утисак, као мање лепа кад се коректно отпева. При певању мора коровођа особито на то да пази, да певачи једнако дах узимају, и то код паузе, тачке, запете и пред сваким дугачким тоном. Речи се несмеју прекидати, него заједно спајати. При учењу кора мора коровођа прво са тенорима да почне. Њих ће упозоравати на она места, која погрешно певају, и догле ће их учити, док без погрешке не певају. Тако исто мора поступати и са осталим гласовима. Ако гласови нису једнаки т. ј. ако који од певача лакше учи, а други опет теже, олакшаће себи коровођа посао тим, што ће прво учити кор са слабијим певачима, и тек после позваће и добре певаче. Означив овде само неколико најглавнијих тачака, на које мора коровођа да пази, завршујем жељом да се још више гг. учитеља одаду неговању ове лепе вештине и да што више са своје стране допринесе развијању музикалног укуса. Д. Блажек.

ЗАКЛАДЕ УЗ СРП. УЧИТЕЉСКУ ШКОЛУ СОМБОРСКУ.

Уз српску учитељску школу постоје четири закладе, којима рукује правосл. црквена општина сомборска. По гласу рачуна исте општине на свршетку 1879. године стање тих заклада је овако било: 1.) заклада платонеумска, које главница сада износи 19.415 ф. 09 н. Из ове закладе издаје се на стипендије приправницима од камате 880 ф. Остатак камате се придодаје главници. 2.) Заклада „Школскога Листа“ састоји се из главнице од 5321 ф. 58 н. (Од овога 150 ф. чини главницу засебне закладе архимандрита С. Михаловића). По наредби вис. школ. савета од 15. септ. 1879. бр. $\frac{249.}{84.}$ од камате ове закладе 300 ф. издају се годишње као подпора за издавање „Школског Листа,“ за коју подпору уредништво даје приправницима, богословима и учитељима са мање од 300 ф. плате, лист у пола цене. Камата Михаловићевог фонда у износу од 9 ф. обраћа се сада на предплату за три екземплара „Школског Листа,“ који се сиромашним учитељима из горњокарловачке и из будимске епархије шаљу. 3.) Заклада за учитељске сироте има сада главницу од 1032 ф. 46 н. Сва камата придодаје се на крају године главници, док иста у толико не порасте, да може одредељу свом одговарати. 4.) Заклада Јосифа Мунгила, негдашњег грађанина Сегединског за приправничке професоре у Сомбору, састоји се из главнице од 400 ф. Камата се главници придодаје.

КЊИГЕ, КОЈЕ ЋЕ СЕ УПОТРЕБЉАВАТИ ШКОЛ- СКЕ ГОДИНЕ 188⁰. У УЧИТЕЉСКОЈ ШКОЛИ У СОМБОРУ.

За веронауку: У I. разреду „Библијске приповетке старога завета од Ђ. Даничића“ и „Библијске приповетке новог завета од Н. Ђ. Вукићевића.“ У II. разр. „Велики катихизис од Н. Ђ. Вукићевића.“ У III. разр. „Изјаснење св. литургије од Н. Ђ. Вукићевића.“ — За све разреде: „Апостоли и евангелија од епископа Платона.“

За педагошку струку: „Упутство за предавање букварских наука, учитељима народних училишта саставио Др. Ђорђе

Натошевић. У Бечу 1858. „Упутство за предавање вежбања у говору и разумевању за I. и II. разред нар. школа. У Будиму 1870.“ „Упутство за предавање буквара“ од Н. Ђ. Вукићевића. „Упутство за прву наставу у вери“ од истога. „Српска народна основна школа (Дидактика и методика)“ од П. Радуловића. „Историја педагогије“ од Милићевића. „Наставни план за српске нар. школе,“ издан од в. Ш. С. 1878. — Осим тога треба да имају ученици све за основне школе прописане књиге.

За *српски језик*: У I. разр. „Облици српског језика“ од Ђ. Даничића и „Мала српска граматика“ од Ј. Павловића. У II. разр. „Српска синтакса“ од Стојана Новаковића, у III. раз. „Историја српске књижевности“ од Ст. Новаковића, а у II. и III. разр. „Писмени састави са српске школе (Панчево).“ Дра Суботића „Цветник“ што га требају приправници III. разреда, добијају исти овде на послугу. — Осим тога прописане су за све разреде још и ове књиге: Будимске „Читанке“ за II. III. и IV. разред народне школе и „Неколико народних песама“ (издање задружне штампарије у Н. Саду).

За *црквено-словенски језик*: за све разреде: „Извод из граматике старог словенског језика“ од Јов. Живановића. Уз то „Словенски буквар“ од Дра Натошевића, „Часослов“ „Псалтир“ и „Спомоћна књига за разјашнење црквеног појања“ од Н. Ђ. Вукићевића.

За *мађарски језик*: Сви разреди: Гашиарова читанка за II. разр. нар. школа, „Magyar nyelv- és irálytan Klingenbergер Jakabtól и „Мађарска граматика и читанка“ од Ст. Коњовића.

За *немачки језик*: У I. и II. разреду „Немачка граматика. По Трауту од Ст. Д. Поповића. I. део“ и „Zweites Sprach und Lesebuch (Budapest).“

За *раци*: није прописана никаква књига.

За *геометрију*: У I. и II. разр. „Наука о геометријским облицима“ од М. Петровића.

За *земљопис*: У I. и II. разр. „Ј. Белингера упутство у географију. Посрбио Ал. Гавриловић,“ а у III. разр. „Земљопис (за српске нар. школе) по најновијим мађарским изворима израђен (Панчево).“ Сви ученици треба да имају „Volks-Atlas von Amthor & Issleib“ (или од Dr. Lange Henrik-a, Stieler-a, Kozen-a или Sidow-a.)

За *повестицу*: У I. разр. „Историја света од Ал. Сандића. I. књига: Стари век.“ У II. разр. „Историја света од Ал. Сандића. III. књига: Историја новог века“ и другог семестра: „Слике из историје угарске (Панчево).“

За *природопис*: У I. разр. „Зоологија за учитељске и више девојачке школе“ од Вл. Арсенијевића, а за ботанику, која се учи другог семестра, није још књига одређена. У II. раз. „Геологија од А. Гејкија, превео Л. Пачу.“

За *природословље*: У I. и II. разр. „Основи физике“ од М. Петровића и „Основи хемије“ од истога.

За *науку о земаљском уставу*: У III. разр. „Права и дужности грађана“ од Јов. Поповића.

За *пољоделство*: У III. разр. „Наука о тлу и гнојитби Napisao Žiga Šugh.“ а за други семестар није књига још одређена.

За *кукарство*: За приправнице: „Поука о кућарству“ од М. Петровића.

За *црквено појање*: За приправнике „Велика катавасија од Г. Петровића“, за приправнице „Мала катавасија од Д. Поповића, а за све „Разјаснење цркв. појања“ од Н. Ђ. Вукићевића.

За *хармонично појање*: „Нотална појанка“ од Борјановића, „Песме за децу“ од Топаловића и „Дечија лира“ од Цеа.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(Уписивање ученика и ученица у учитељску школу у Сомбору) почиње 1. септ. и траје до 3. У вишој девојачкој школи и другим народним школама у Сомбору биће уписивање од 1. — 4. септ.

(Урава више женске школе у Београду) издала је по упутству министровом наредбу, да ученице те школе имају од почетка идуће школске године долазити у школу у хаљинама проста кроја и без украса. Неби ни код нас шкодило!

(У градској шивајој школи у Зајребу,) у којој је прошле године било 19 ученица, биће ове године намештен и учитељ цртања.

(Школа за плетење кошарева) са чешким наставним језиком основана је у Челаковицу у Чешкој.

(Задруга словачких жена „Живена“) једино је словачко друштво, које није још досад забрањено. Исто је држало своју главну скупштину 4. авг. у Турчанском С. Мартину. Већ у последњој својој скупштини закључила је „Живена,“ да о свом трошку оснује у Турч. Св. Мартину *вишу женску школу*. Како се на расписан стечај за учитељицу те школе није пријавила

ни једна довољно оспособљења кандидаткиња, то је сад решено, да се то место може попунити и мушким учитељем, а сâмо за ручни рад да се избере способно женскиње.

(*Скупштина чешких учитеља*) била је 3. до 5. авг. п. р. у Прагу. У истој је учествовало 1000 учитеља и учитељица. Међу осталим је закључено, да се нигде у основним школама не наплаћује школарина, да је полазење школе обавезно од навршене 6. па до навршене 14. године, а у погледу наставе из немачког језика у чешким школама решено је: „Задаћа је народне школе, да ученицима прибави оно знање, које треба сваки човек у обичном животу. А пошто знање немачког језика није нужно сваком човеку, то није задаћа народне школе, да учи том језику. Ипак се може за децу оних родитеља, који то изрично желе, у грађанским и петоразредним варошким школама увести немачки језик као необлигатан предмет. Али наставом у немачком језику не сме се у народној школи раније почети него у 4. разреду.“ Још је закључено, да се поради, да се за занемарену децу оснивају „одгајилишта.“

(У *бившој хрватско-славонској крајини*) има 9 осморазредних *грађанских школа*, и то у Карлобагу, Оточцу, Огулину, Слуњу, Глини, Костајници, Новој Градишци, Броду и Петроварадину. Дозвољено је, да више разреде почев од петог могу полазити и девојчице. Младежи у свима тим грађанским школама било је г. 1878—9. свега 2011, и то 1449 у нижим (ти замењују 4 нижа разреда народне школе) а само 462 у вишим разредима. На сваки виши разред не долази дакле просеком ни 13 деце. Укупан трошак на све грађанске школе износио је 68.389 ф. — *Средњих школа* има свега 8 и то: а) препарандија у Петрињи; б) доња реалка у Петрињи, Митровици и Земуну; в) велика реалка у Раковцу; д) велике гимназије у Карловцима и Винковцима; е) средња школа у Госпићу, која се од октобра 1878. претвара постепено из 4 разредне доње реалке у велику гимназију, те већ сада постоји 1. и 2. разред гимназије. Исто тако земунска реалка прелази у велику, те је већ 5. разред отворен. На препарандији петрињској служи 1 управитељ, 5 редовних учитеља и 2 учитеља вере. На крају год. 1878—9. био је број ученика 77 (у I. разр. 33, у II. разр. 26, у III. разр. 18), од тих римокатолика 57 а православних 20. Сви осим двојице уживали су државну штинендију од 200 ф. *Гимназије и реалке* уређене су као и препарандија по основи, која вреди за аустријске земље. Уз језик хрватски (српски) мора се у гимназијама учити као обавезан предмет и немачки, а у реалкама

немачки и француски. У реалкама је немачки језик за неке предмете наставан језик. — У свима средњим школама било је на крају године 1878—9. ђака 912, отуд по вери 49⁰/₀ православних, 47⁰/₀ римокатолика и 4⁰/₀ жидова. Доње реалке полазе на многим местима и девојке. За све средње школе потрошено је 97.032 ф. 2 н. (отуд на препарандију у Петрињи 10.992 ф.).

(*Настава у основној школи*). Под овим насловом читали смо ту скоро једну наредбу угарског министра просвете, коју је својим подручним школским надзорницима и варошким општинским одборима разаслао. Ту ћемо наредбу овде у кратким потезима да саопштимо. Министар држи, да има много учитеља, који у жељи да у школи много добра учине, улажу свој труд бадава, а не теже за тим, да оно што је могуће постићи, у пуној мери остваре. Узрок тој појави у опште узевши лежи у томе, што многи учитељи несу ваљано оријентовани у својој задаћи а особито не су начисто у томе, на које наставне предмете ваља да положи тежиште. Пошто је пак цел основне школе: развијће душевних особина дечијих ваљано изабраним и целисходно уређеним градивом из наставних предмета, а пошто многи учитељи иду на то, шта више у том и неку заслугу траже, да децу натоваре са што више наст. градива, небозирући се на то да ли деца наставу разумеју и да ли она њихово мишљење развија, то се наређује ово: 1.) Главни наставни предмети су читање, писање и напаметно и писмено рачунање у четир вида. Сви други предмети, који су већином заступљени у читанкама имају се у главном помоћу читанака и учитељевог разјашњења научити. 2.) Да би се деца и даље у томе вежбала, имају се свугде (где још за сад несу) подићи опетовне школе. 3.) Да би се оно, што су деца теоретично научила и са праксом скопчало, имају се свугде подизати шк. вртови, у којима ће се деца с пролећа и лети у нужним пољорадњама вежбати. У зимње доба пак имају се у којој струци рукорада вежбати. Женска деца имају се у *најпотребнијим* женским радњама вежбати. 4.) Да сви учитељи имају научити мађарски и 5.) да се строго пази на време школско. У варошима има шк. година да траје најмање 9, а у селима 8 месеци, напротив пак где је год могуће има она да траје 10 месеци. — Ово је у главном наредба министрова. Од наше би стране желели, да оваку наредбу и наш вис. шк. савет својим надзорницима изда, јер збиља има и код нас доста учитеља, који тако рећи сами себи остављени не знају шта ће да раде. А има их особито међу млађима, који све нешто за високим теже, који хоће да од основне школе начине неке средње заводе, од малих ученика

енциклопедисте не обзирући се на једини и главни задатак основне школе. Да је то све по децу убитачно не треба да доказујемо, с тога и желимо да би епрх. шк. одбори, који у смислу „Уредаба“ имају сваке године да прегледају наставне планове појединих школа, исте строго прегледали и ништа од оног не допустили, што задаћи основне школе не одговара. Јер у колико зависи душевно развије детета од *начина*, којим му се настава даје, у толико више зависи од *коликоће* и *какоће* изабраног наставног градива. Ми н. пр. не би могли никад одобрити „наставни план“ епарх. учит. збора темишварског, јер ту је градиво у толикој мери нагомилано, да га човек није у стању израдити без уштрба за душевни развијтак дечији.

С. М.

КЊИЖЕВНИ ПРИКАЗИ.

29. *Познавање и његовање човечијег тела.* (Градиво за ученике основне школе) прикупио Светозар Милетић учитељ. Издање Србина—Милоша Грабовачког. У Земуну 1880. Штампарија Милоша Грабовачког С. 27.

У књижици овој прибрано је компендијозно све, што ваља да зна ученик, који сврши основну школу, о човечијем телу и његовој нези. Начин, којим је писац своју задаћу извео, задовољиће сваког учитеља. Противусловје код чула на с. 21. треба да се исправи.

30. *Народни лечник.* Поука о животу и здрављу пише Др Милан Јовановић. *Књига III.* У Новом Саду. Издање штампарије А. Пајевића. 1880. С. 70. Цена је 30 н., а кад се на више поручи само 22 и по новч.

Од корисне ове збирке рекли би да је ова трећа књига најинтересантнија. Садржај јој је: 1. Дечије болести. 2. Темелји човечија живота. I. кожа. 3. Зашто нам гину деца? II. 4. Обичаји што нас затиру и море III. 5. Зашто једемо? 6. Зашто људи ретко живе колико би могли? — Накладник нам се тужи, да се слабо траже ове изврсне и баш за потребу нашег народа удешаване књижице. Тужбе такове биле би немогуће, да је мало више заузетости у оних, који имају непосредан уплив на публику, а то је у првој линији свећенство и учитељство.

РАЗНО.

(Саборски одбор) сазван је за 1. сент. у Карловце.

(Прва скупиштина нове српске омладине) била је 6. 7. и 8. авг. у Н. Саду. Међу осталим закључила је, да се кости

Бранка Радичевића пренесу до године месеца августа у Сремске Карловце и да се замоли народни посланик проф. А. Сандић, да изнесе на првом састанку народног сабора предлог, да се одреде неколико стипендија за слушаоце економских и занатлијских наука. — Догодишњи састанак омладине биће у Панчеву.

(*Књижевност*) Изшла је седма свеска „Српске Зоре“ са овим садржајем: Сат. Приповетка М. П. Шапчанина. Одломци из Гетеовог „Фауста“ у преводу арх. С. Павишевића. Горе-доле по Напуљу од дра М. Јовановића. Српске народне питалице, скупио их Вук. Вучевић. Биргерова „Песма о врломе“ у преводу М. Шимића. Потемкин на Дунаву, приповетка Г. Данилевскога. Неколико Хајнеових песама у преводу арх. Павишевића. Како се то долази до топлоте, предавање проф. Милованова. Црногорске женскиње. У листку се налази животопис Дра Владана Ђорђевића, опис Цириха и две рецензије, а у додатку пуно бележака о књижевности и друштву. Од слика налазе се у овој свесци: лик Дра Вл. Ђорђевића, две слике из Цириха и слика Севастопоља. „Српска Зора“ је једини српски илустровани часопис, који се одликује увек одабраним садржајем, те је дужност сваког, који жели напретка српској књижевности, да у свом кругу побуђује на претплаћивање и држање овог ваљаног часописа. „Српска Зора“ стаје годишње 6 ф., а редакција се налази у Бечу (VII., Burggasse 24.). — Добили смо „Царић мали календар са сликама за 1881. год. Уређује уредник „Орла.“ Цена 20 н. Нови Сад. Издање штампарије А. Пајевића. 1881.“ Уз календар овај, који се садржајем својим сваком препоручује, иде слика цара Душана.

(*Родољубива завештања у Панчеву*). У 14. броју јавили смо за велики легат, што га је учинио упокојени добротвор *Димитрије Голубовић* вишој девојачкој школи у Панчеву. Али и пре њега куцаху у Панчеву српска срца, која принесеше жртве за унапређење просвете народне. Од знатнијих завештања поменућемо гимназијски фонд, што га основаху *Тома Сандуловић* и *Ињат Барајевац* и који сад до 50.000 ф. износи. Пред великом црквом у Панчеву стоји зидан споменик овим меценатима, а последњих година подигла је општина и на гробљу пред тамошњом црквицом два обелиска од гранита за вечан спомен неумрлим завештаоцима. Из фонда овог издају се сад стипендије (уживају их и више ученица сомборске препарандије). *Василије Ристић* оставио је кућу у вредности од 20—25000 на стипендије за ђаке (без ближег назначаја), а *Тодор Кулуз*, који је као сирото Српче из Лике у Панчево дошао и ту лепо имање стекао, оставио је легат „на про-

светне цељи српског народа,“ који сад износи 15.362 ф. 95 н. *Јулијана А. Борђевића* оставила је 18 ланаца земље и 500 ф. у готовом на стипендију за образовање српских учитеља и учитељица. Врли родољуб *Стеван Врањешев* основао је у спомен своје супруге *Христине* фонд од 3000 ф. за потпомагање ученица српских основних школа оделом. Дивна звона, што одјекују са високе куле нове монументалне цркве у Панчеву, такођер су поклон тог родољуба. *Павле Радојчић* оставио је 2000 ф. на вишу девојачку школу, а *А. Касашиновић* имање у вредности од 15—20,000 ф. на вишу дев. школу и просветне цељи. Велику заслугу за већину ових завештања има и *Др Светислав Касашиновић*, познати наш првак, који је по свом положају као адвокат родољубљу завешталаца знао да даде правац, који је најпасоноснији по народ. Гимназијским фондом рукује црквена општина панчевачка у свези са политичком општином, а осталим завештањима сâма црквена општина. — Осим поменутих завештања постоји још и завештање *Марије Драичевићке*. Неумрла ова родољубкиња преминула је г. 1867. и оставила је 6000 ф. на стипендије, које по свом увиђењу има да издаје *Др Петар Михајловић*, сада адвокат у Осеку. Помоћу овог последњег завештања образовао се међу осталим и М. Петровић, професор српске учитељске школе у Сомбору.

(*Растење и опадање житељства у Угарској*). Под тим насловом написао је Др Швикер у часопису „Deutsche Rundschau f. Geogr. u. Stat.“ (св. 7. и 8.) интересантну расправу. На крају исте изводи ове реченице: 1. Растење угарског житељства није непрекидно, наравно; растење и опадање бива у скоковима, те то потреса често стање популације, која расте веома споро, ако и јесте број рођаја знаменит. 2. Скромно ово растење односи се између народности, које напредују, релативно највише на мађарско племе, које према Немцима, Словацима, Русинима и Хрватима не напредује у оној мери, која би одговарала његовом бројном положају. 3. Највећма множе се Словаци, мање Немци, Русини и Хрвати; Румуњи и Срби опадају. 4. Један од главних узрока, што се житељство у Угарској тако споро множи, лежи у том, што умире много деце, што је пак од чести у вези са знатним бројем рођаја.

(*Руски манастири*) служе не само утврђењу православија у народу него и делима хришћанског доброчинства и човекољубља. Прошле године у многим манастирима заведене су народне школе, хранилишта за малу децу, сиротишта, богадјељне и болнице, и то се све заводи о трошку манастирском и издржава из прихода манастирских. Особито се у човекољубним

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

и просветним делима отликује славна Тројицка Сергијевска лавра близу Москве. Ова лавра већ одавна држи у средини својој духовну академију и семинарију епархије Московске, а у најновије време основала је она о свом трошку у Сергијевском посаду (велика и богата варошица код лавре) следеће човекољубиве заводе: 1) народну школу за мушку децу; 2) васпиталиште и школу с благодјелијем за сиромашне девојчице; 3) женску богадјелњу (дом за старе, немоћне и богаљеве); 4) болницу и 5) странопријемни дом за поклонике, који из даљних предела у манастир на богомољу долазе. На ове добротворне заводе даје Лавра иста $\frac{1}{2}$ годишњих прихода од свог великог дома у Петрограду и знатан део дохотка од својега знаменитог Тројичког подворја у Москви. У васпиталишту за женску децу издржава се сваке године по 30 сиротих девојчица а осим њих долази у школу и учи се још 40 ученица; у мушкој школи има 60 питомаца о трошку лавре и других 100 ђака; у богадјелњи живи до 100 остарјелих сиротица а у болници има 30 кревета за болеснике.

(*Лишен свештеничког чина.*) Како „Хришћ. весник“ јавља, лишен је 14. јула чина у манастиру Букову јереј Стојан Станковић (Мијатовић), парох глоговички у округу крајинском, који је пресудама духовних судова осуђен на лишење чина свештеничког због дела, која понижавају чин свештенички.

ПРОМЕНЕ У ШКОЛСТВУ.

У вишој девојачкој школи у Сомбору изабран је за ред. учитеља Јован Благојевић, а досадањи пр. учитељ Коста Берић изабран је за сталног учитеља исте школе. За учитеља 4. разреда и управитеља школа у Моштару изабран је техничар Ђура Бекић, а за учитеља у С. Бечеју М. Кириловић.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се учитељица за српско-накладну школу Ковачевна у Шибенику. Плата је 360 ф. и слободан стан. Рок до 8. септ. Молбенице се шаљу православном тунторству у Шибеник.

— Тражи се учитељ за 3. и 4. разред на српској вероисповедној школи у Осеку. Плата је 600 ф. Они комментенти, који искажу, да су вешти ноталном пјенију, имаће првенство, а за обучавање у истом добиће посебну награду. Рок до 15. окт. по римс. Молбенице се шаљу шк. одбору срп. правосл. општине у Осек.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Г. Н. Т. у Фен. Пристајемо, да Влм се одсад шаље у пола цене. — Благородном г. Хр. Шифману у Кошлову. Послагу 1 ф. рачунаемо у претплату за идућу годину, јер сте већ претплатени за целу г. 1880.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКЊЕВИЋ.

Штампа Ф. Витерман.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.BE